

LA GRALLA

AVISOS Y SUSCRIPCIONS
SARANDI 203
AL COSTAT DEL CORREO

PERIÓDICH SENMANAL Y LITERARI

SUSCRICIÓN ADELANTADA
Ciutat ps. 0.50
Campanya » 0.60
Exterior » 0.70

LA GRALLA

MONTEVIDEO, 7 FEBRER DE 1886

Catalans..... indiferents

La indiferencia es lo pitjor dels mals. Un home indiferent es un ser inútil á la societat.

Desgraciadament per nosaltres, viuen en aquesta República molts paysans nostres que no pensan en altra cosa que en son negoci ó en la ocupació á que 's dedican.

Lo recort de la pàtria no 'ls fá bategá 'l cor, com als que ayman á sa terra ans que tot.

Comprenem que 'l pays en que vivim té per nosaltres singular atractiu, y que debem considerarlo com una segona pàtria, no solzament pel generós hospedatje que se 'ns ha donat, sino per estar vinculats nostres interessos y nostras familias en ell. Admetem també, com obligació innata á tota persona de nobles sentiments y ben educada, que 's tinga natural carinyo á una terra 'hont los fills de Catalunya tenen ben sentada la reputació de industriosos, treballadors y circumspectes. Aplaudim que s' estimi lo bell sol que s' espandeix per la terra uruguayenca, lloch llegendari de aspiracions honrosas y fets heróichs, y pàtria també de nostres fills; pero nó podem admetrer que s' arrecóni com cosa de poca valúia, lo recort que tots debem á Catalunya.

Ab l' entussiasme que desperta en nosaltres lo que banya 'l Mediterrani y guaytan Monseny y Monserrat, censurem als catalans que diuen, ab marcat indiferentisme y manifest despreci, quant se parla de las cosas de casa, que lo important es que aquí 'l *maiz*

creixi, que las *llanas* pujin de preu y que 'l *bestiá* 's pagui millor; y anyadeixen: «Ara som á América, allá que s' arreglin.»

A quántas consideracions, que per lo mateix que son pobres y faltas de sentit no comentem degudament, se presta aquest ignoble modo d' expresarse!.....

Tan petita ha d' ésser l' ánima de alguns catalans que no guardin afecte per sa terra? ¿Es possible qu' al recordarse que radican en pays estranger encar que hospitalari, pugan oblidar que mal ensenyarán á sos fills á estimar son pays, si ells no demostran que guardan arrelat, grandióis é inextinguible amor per 'l dels seus antepassats?

La terra catalana no ha nudit jamay fills indignes, y com á tals jutgem als que fan cas omis dels sagrats debers que tenen envers sa terra. Si continuan, com avuy dia ho fan molts catalans, demostrant indiferencia poch envidiable per tot lo que porta l' espill del Principat, s' haurá de creure que verament ha degenerat la rassa que, si ha tingut sempre á gran orgull probar que es la primera en la honrosa lluyta del treball, ha volgut igual titol, en lo timbre que, entre tots, es el que més dignifica: el del patriotisme.

Fulleixin los que sembla tenen á menos l' haver nascut en Catalunya sa gloriosa historia; reflexionin que allí s' han gronxat los bressols de patricis tan insignes com Fivaller, Claris y Berenguer; pensin que arreu ahont posan sas petjadas los catalans, procuran enlayrar lo nom de la pàtria, qui ab son treball, qui ab son talent; y, si després de considerar tot aixó persisteixen en sas ideas, nosaltres, en lloch de malehirlos, exclamarem: Perdonéulos, que los que aixis pensan, encar que hagin nascut en Catalunya, **no son catalans.**

ENRICH RÁFOLS

LAS ALAS NEGRAS

POEMA

INTRODUCCIÓ

(Seguiment)

Monstruosa era, y dintre la fondaria
De sas cavernas, ulls de foch hi lluhian
D' una nierada de serpents primaria
Antidiluviana, que 's morian.

L' altre, era le ferestega caiguda
Dels àngels al abim, tot estimbantse
De penya en penya, ab sotregada ruda,
Arrèu las plomas del alám deixantse.

L' altre era un bosch d' oliveras y alzinas
Y roures seculars, tots tant monstruosos
Com ciclopes y bestias bizantinas
Que s' abrahonessen entre udols rabiosos.

Tota la inspiració, tot l' estre poétich
De una imaginació desenfrenada
Com fôu la del Pintó ab alé magnétich
M' atreya allí, en tants llenços presentada.

Apunts d' Orland furiós, de la Divina
Comedia que 'l Dant feu, del Quixot nostre
Demostració potser la més genuina
Que 'l sagell espanyol porta en lo rostre.

Tot m' ecsitava y admirat ho veyá
Pantejant com l' aucell, que bat sas alas
Prop la serp que l' atráu, ab la taleya
De devorar-lo ab sos plomalls y galas.

Entre tants quadros, un de gran n' hi havia
Que 'l gran artista termenant estava,
Al sorprendre'l l' aguda malaltía
Que d' extèndrerel al fèretro acabava.

De Sant Miquel l' Arcángel imatge era
Que de Satán domava la bravura,
Dessota d' éll caragolat, com fera
De repugnant y exótica figura.

Res més hermós que lo sagrat Arcángel;
Res més horrible que 'l retut dimoni;
Vencia en espantós aquell mal angel
A las visions del solitari Antoni,

Era 'l fort del Pintor la fantasia
Ab que havia pensat totas sas obras

Y aquell Satán en sí las reunia
De sobra horrible y espantós de sobras.

—Inspiració infernal, digui jo al véurerel';
De la imaginació 'ls limits traspassa;
Satán qu' aquí vingués, podria creurerel'
Mirall no mes de sa asquerosa rassa.—

Y, aixís dihent, quedarem contemplantlo
Mentres la tempestat, que estremordia,
Nos enviava sos llamps, illuminantlo
Ab llum sinistra que en sos ulls lluhia.

Y aquella llum, anantse extenent tota
Damunt del quadro, ahont tornassolava,
Aná creixem com odiosa gota
Que tot al fi per invadirho acaba.

Un cop extesa, hórrida y fantática
Una transformació 's vegè en la tela,
Evidenta, tangible, vera, plástica.
¡Encara 'l recordar-la 'l cor me gela!

L' alát Arcangel que á Satán domava
Perdé la fesomia encantadora,
Dolsa y suáu ab que 'l amor parlava,
Cobrantne un' altra mes fascinadora.

Los ulls de blau de cel, negres y hermosos
Com astre en un abim se li tornaren;
Los suáus, tots de fil d' or. cabells sedosos,
Com las plomas del corp, negres brillaren.

Las alas blancas de nevada pura,
Com plomall d' atzabatxa li relluhiren,
Y totas las passions, en sa figura
Concentradas com foch, pe 'ls ulls li eixiren.

Al propi temps, trencant lo cor per trista,
Altra transformació 's verificava,
L' hórrit dimoni que creá l' artista
Inspirát pe'l l' infern, que horroritzava,

Prengué la suáu linfática bellesa
Del arcángel Miquel, y als peus del ángel
De negras alas, que ab brutal bravesa
Lo dominaba, vencedor arcángel,

Trencat l' escut, la espasa brilladora
Victoriosa en lo cel, rendida en terra;
Llagrimejant, igual que un nin quan plora,
Clamava trist que s' acabés la guerra.

Ab dols mirar y pidolant la vida
Lo veyá l' altre, ab sa mirada fera,
Com colometa blanca que, arraullida
Sots l' águila caudal, la mort espera.

Al fi l' arcàngel de las negras alas
Alsá sos peus del satinat plomatge
Del arcàngel sagrat, quals blancas galas
Mosirà com sombrejadas per l' ultratge.

Un cop lliure 's vegé, ab dolsa tristesa
Va mirá 'al cel, nos va besá en los llabis,
Y ab sonris tot d' angélica tendresa,
Ahont s' hi llegian los perdons d' agravis,

Y ab alám, esmaltát, com de cigala
Que vol cantar del sol lo llum puríssim,
Se 'n va pujar al cel per una escala
Que fins al mon li desplegó l' Altíssim.

La d' àngels de Jacob no fou tan bella:
Feya una ratlla transversal brillanta,
Y lo pla del cairell de cada estrella
Li va dar grada per posar la planta.

Lo piató y jo varem quedar mirantnos;
L' angel de negras alas, de la tela
Al punt se despreguè, y, contemplantnos
Ben fit á fit, com qui enfondir anhela

Lo fil de una mirada dimantina
Com un raig prim de llum, fins á la fonda
Ultima fé del cor ahont ja domina,
Va sacudir de sos cabelles un' onda.

Lo front hermós, que va mostrar al ferho,
L' urna 'ns semblá d' inspiració potenta,
D' hont, per tants genis com al mon venero,
Brolla abundanta com raig d' aigua lluhenta.

Llensá la espasa que sa má empunyava
La del angel vensut mostrant en terra,
Y, soberch, nos digué, mentre avansava:
—Ja heu vist com l' home en sus judicis erra.

Segles y segles fá que la conciencia
Universal, que 'm jutja, tant m' ultratja;
Avuy he donat terme á ma paciència
Y vinch com l' oná á udolá á la platja.

Segles y segles fá que 'l mon se pensa
Sens que ma historia divinal m' aboní,
Que só, al antro llensat, fentmen ofensa,
Ab corns y cua, 'l bizantí dimoni.

Me pintan sots l' arcàngel d' alas blancas
Caragolat y bramulant com fera,
A mi, que tinch del cel las portas francas,
Y príncep ne só al mon, com allí ho era.

Satán jo so. L' horror y l' esglay vostre
Bé 'm diuhen prou que já 'n teniu certesa,
Si no ho digués lo angélich de mon rostre,
Centre eternal de sens igual bellesa.

No vull que, essent quisó, mes se 'm coneixi
Com revolucionari y demagójich,
Y vull que 'n vostres caps se substitueixi
L' infern tradicional, per l' infern lógich

De tants arcàngels com lo cel habitan,
Jo só lo mes hermós, y l' urch de serho
Y las passions qu' en lo méu cor palpitan,
Són gloria del Etern, al Qui venero.

Comptéu donchs si l' honor de l' amor propi,
Qu' es tronch del arbre que als gran sers con-
[forma,
No s' haurá somogut ab tant d' acopi
D' insults y ultratges, com s' han pres per
(norma.

De Déu un enemich vensut me creuhen,
Un monstre repulsiu tothom me jutja,
Y la grandesa del méu cor no veuhen,
Que já, ab tant odi, sens voler, s' enutja

Potser rebia inspiracions divinas
Murillo, 'l gran pinior de Verges puras,
Mes tu, que, tal como Júpiter, fulminas
Llamps, al pintar tas infernals figuras;

Tú que déus al infern la creadora
Potenta fantasia que derramas
En tas obras, com llum fascinadora,
Tu est un ingrát quan est error proclamas.

Que tal cregués lo mon vulgar que 'm volta,
Ni 'm dol ni 'm subta. Que la bella beata
Estúpida, que resa sense solta,
Així 'm judiqui; ni 'm fereix ni 'm mata.

Mes que sérs superiors, com debéu serho
Vosaltres, esprits forts, als Qui jo estimo,
Creventme ab ódi al Déu á qui venero,
Creguéu que à l' antro mas cadenas llimo,

Ni ma supérbia pot mes resistirho.
Ni vull, sabent l' error, que subsisteixi.
Per proclamarho y per, ab probas, dirho
Ma crónica aquí duch, perque 's llegeixi.

FREDERICH SOLER
Mestre en Gay-Saber

LA IMPREMTA

Contan del cardenal Ximenez de Cisneros qu' al ésserli presentat lo primer llibre imprés á Espanya, que fou la Bíblia, després de elogiar al geni á qui 's deu la invenció, va exclamar: «Héus aquí un arma terrible que ha de portar al món molt mal y molt bé.»

Si 's té en conta lo carácter religiós del célebre polítich qu' així saludá á la Imprempta, es precis reconéixer qu' estigué acertat en sa predicció, puig tan gran ha sigut lo mal que ha fet l' invent als explotadors del oscurantisme, com lo bé que per ell ha conseguit la civilisació.

Gracias á n' aquest magnífich propagador del pensament, ha passat pera sempre al domini de la Historia aquell temps en que las grans ideas y las maravellosas conquestas de la ciencia, no 's traslluhían mes que dins d' una part molt reduhida de la teocràcia, y d' altra mes reduhida encara, composta d' eixa nissaga de grans homes de la que 'n surtiren Pitágoras y Filolan, Aristóteles y Euclides: ja que la primera, per egoisme, no volia que brillés ni sisquera un átom lluminós fora dels murs que l' embolcallavan. y la segona 's veyá privada d' escampar sos coneixements per tota la terra per no disposar d' un auxiliar tan poderós com es avuy la Imprempta.

Si examiném los pobres recursos ab que contavan las passadas generaciones pera trasmetre sos pensaments á la posteritat, comprendém la pena que degueren sentir aquells que, després d' haver trovat medi d' immortalisar la paraula inventant la escriptura, no varen saber propagarla tant com sa propia grandesa mereixía.

Lo primer poble de l' antiguitat, encar que dintre de la éra vulgar, qu' ha conegut una impremta «sui generis,» ha estat lo poble xino, centinella avansada de la civilisació en altres temps y avuy enfonsat dins de sa horrorosa ignorancia, á causa, sens dupte, del aïslament en que fins fa poch ha viscut respecte dels altres pobles. Allí s' estampa desde 'l segle ters, y, lo qu' es encar mes extraordinari. s' hi fabrica paper desde el primer.

Lo procediment seguit pera la reproducció de sos escrits es tan senzill con enginyós, y be val la pena d' ésser conegut.

En paper transparent trassan lo text que volen reproduhir y l' enganxan de la cara escrita ó dibuixada sobre una planxa de fusta, tal vegada boix: lo grabador, llavoras, vuida ab buril tot lo que en la planxa ha quedat en blanch, y apareixen de relleu y caragirats, tal com col-locan las lletras los caixistas de nostras impremtas, los characters trassat sobre 'l paper. Cada una d' aquestas planxas reproduheix una página, y, posadas de rengle, se 'ls hi passa la tinta y sobre de cada una 's posa un full de paper, que queda estampat ab la sola pressió de la má.

Aquest sistema, que tal vegada sembli entretingut y amohinós, es més senzil, breu y barato que 'l dels characters movibles, puig son tan hábils los grabadors que 's dedican á n' aquesta especialitat, que, en ménos temps del que necessita un caixista pera pendre las lletras qu' entran en una página, ells la deixan grabada, *correljada* y *ajustada* á la forma. Com se pot comprendre, la *distribució* 's fa á cops de ribot.

Y si recorrem lo curs qu' han seguit los Europeos pera dar alguna publicitat á sos escrits, fins que conseguiren la Imprempta, vindrém en coneixement de fets encara més curiosos.

Lo sistema usat des lo principi, era 'l de servir-se d' amanuenses, cárrech qu' entre 'ls romans s' abandonava als esclaus, qu' eran extraordinariament considerats sobre sos companys de desgracia, com pera dar prova de la recompensa moral ó material qu' en tots los temps s' ha donat als homes que per sos mérits s' han distingit.

La veritat es que 'ls esclaus copistas eran estimats com *una cosa* de gran válua, y que 'l major ó menor nombre que 'n possehia un ciudadá donava idea aproximada del estat de sa fortuna. Séneca, en sa carta XXVII cita 'l cas d' un tal Calvisius, sabí que comprá onze esclaus *instruïts* pagantlos á rahó de 100,000 sesterços, quantitat equivalent á cinch mil duros.

Un temps hi hagué també en que sembla qu' algunas donas eran destinadas á exercir la professió de copistas en determinats casos. A propósit d' aixó diu un autor qu' al any 231, quan Orígenes se resolgué á revisar l' Antich Testament. Sant Ambrós li enviá algunas verges exercitadas en la caligrafia:

y afegeix lo mateix autor que, havent fundat Sant Cesari, á las derrerías del sigle V, un convent de donas, las hi dongué per prescripció que 's d'ediquessin, ab preferencia á tot altre treball, á copiar bon llibres.

Tot aixó no era obstacle á que fos una professió lliure la de copista, exercida en profit propi per algunas personas, que s' ocupavan en transcriure *tota classe* de llibres y negociarlos per son conta.

Fácil es compendre, ab aquestos antecedents, que l' adquisició d' un sol exemplar de qualsevol obra equivalia á desferse d' una quantitat de diner bastant respectable, puig qu' ademés de lo escás qu' era 'l nombre de personas que sabian escriure, s' ensopegava ab un altre inconvenient que no farem més qu' indicar, ja que no permeten altre cosa las dimensions d' un senzill article.

Era mogut aquest inconvenient per la escassetat que 's notava entre 'ls materials de que se servían los calígrafos en l' exercici de sa professió, fins al extrem de que, després d' haverse conegut lo partit que 's treya del pergami fentlo depositari de la paraula escrita, va haverse d' inventar un procediment pera netejarlo y borrar los characters á fi de ferlo servir altra vegada; y així succehí que 's feya desapareixer á voltas una oda de Saffo y es una trista realitat que la major part de composicions d' aquesta célebre poetisa s' han perdut), ó algun fragment de la Eneida, pera escriure las memorias d' un qualsevol ó una declaració d' amor.

¡Per qué extranyarse, haguda rahó de aquesta escassetat de materials, de que se hajan vist copiats en los budells d' una serp los dos grans poemas d' Homero, y qu' á la Biblioteca de Bruselas se conservi 'l Pentatéuch escrit sobre pe'ls adobadas!...

Mes avuy, afortunadament, ja han desaparecut aytals dificultats; avuy lo paper abunda més que 'ls objectes qu' ha vingut á reemplaçar; avuy no hi ha necessitat de copistas pera res absolutament, puig fins los comercians prescindeixen d' ells pera 'l trasllat de sa correspondencia.

Oh! la Imprempta ha estat una máquina civilisadora, regeneradora, podriam dir, de la humanitat. ¡Cuánts de nosaltres, sens ella, no hauriam arribat á veure un llibre! Tan gran es sa importancia que, pot arribarse á

creure que 'l mateix Gutenberg desconeixés lo just valor del llegat que 'ns feu, així com Colon desconeixia lo de la herencia que deixá á Espanya.

¡Colon y Gutenberg! Héus aquí las duas grans figuras del segle XV: héus aquí los dos génis quals noms no borrará l' arna dels segles: lo primer, al vell mon n' hi dongué un altre, y 'l segon, en sa divina inspiració, alguns anys avans encengué l' antorxa qu' ha allunyat las tenebras d' aquets mons.

Y lo mateix que Colon, l' immortal Gutenberg, lo resplandent estel de Maguncia, de qual front brollá 'l llamp qu' ha enfonsat á cent tirans fins al abim, y l' impuls qu' ha igualat los drets dels homes; lo mateix que Colon, qu' á tanta gent cobrí d' or y morí sota un sostre miserable, may arribá Gutenberg á heure 'l premi de sos esforços.

JOSEPH MARIA OLLER

Lógica de frare

Cert frare vell conversant
ab una noya trempada,
va donarli una abressada
que 's va pendre ella callant.

Y al veure que l' acceptava
sens dir res ¿quina te 'n fa?
un' altra n' hi va doná
tant forta que la prempsava.

Mes la noya al fi digué:
— Vaja, prou: vosté 'n fa massa:
Quan lo méu xicot m' abraça
no apreta tant com vosté.

— ¡Com! ¿qué dius?... exclamá 'l frare.
Lo téu xicot... ¡Condemnada!...
Dona aixís tant mesgada
no té perdó de Déu pare.

Espera, espera que 's mori
y anegada en l'antó etern
la veurás aná al infern
ó al menos al purgatori.

¿Sabs lo que ha de fer la dona?
sols deixá abraçar son cos
pél que siga 'l séus espós'
y encare... poqueta estona.

— Vaya un cas més divertit,
respongué ella. ¿Y donchs perquè
m' ha abraçat dos cops vosté
sense ser lo méu marit?

—Oh, ab un frare es diferent
respongué lo caputxi:
cosas hi ha qu' están bé ab mí
y ab un àltre malament.

Y á més, á citarte vaig
un adagi molt antich:
«Ten compte ab lo que jo dich
y no miris lo que faig.»

A. ROSSELL.

OTGER

(Argument del drama tràgich en tres actes y en vers
original de don Anton Ferrer y Codina).

Eurich y Kaina, treballan de comú acort
contra Otger: l'un pera venjar en ell la des-
honra de sa mare, de la que n' es fill lo, va-
lent goth, y per lo tant son germans y l'altra
per celos, ja que Otger enamorat perduda-
ment de Lydia li treu tota la esperansa de
veure corresposta sa passió. Eurich es africà
y Kaina egipcia; aquesta ho ha olvidat tot:
patria y familia, havent perdut una filla que
li fou robada, tinguda per etzar y fruit d' una
sorpresa de las que tan abundan en las con-
tingencias de la guerra.

Otger va enamorar-se de Lydia veyentla un
dia passar entre una caravana per las voras
del Funer; prendat de sa hermosura, li pro-
posá ó l' claustre ó son amor y ella acceptá
l' últim.

Gilbert, un dels capitans del capdill, units
per amistat profunda, desaparegut feya molt
temps, torna al lloch de la lluyta, trobant-se
ab Otger que acaba d' arribar, ab presoners,
fets en un combat que ha tingut ab lo Wali
de Blanes, qui avisat per Eurich esperava al
héroe, en un bosch ahont se pensaba que su-
cumbiria.

S' abrassan los dos amichs. Gilbert diu que
va á Empurias á donar compliment á son
amor, qual objecte es Débora y Otger, fentlo
brindar per la alegría de haverse juntat ab
ell altra volta, li presenta á Lydia, en qui l'
jove capitá regoneix á la seva estimada, qual
sorpresa li fa caure la copa de las mans, po-
sant en sobresalt á Otger, que 's veu assaltat
per sospitas gens infundadas.

Eurich y Kaina traman una intriga contra

Lydia y Gilbert, fentlos compareixer á la nit
á una cita, com si l' un l' hagués demanada
á l'altra, avisant al mateix temps á Otger,
qui sospren als joves, matant á n' ell y des-
preciant á n' ella, qui no pot negarse á la
evidencia de lo que Otger creu son crim, per
trobarli en la escarcela un anell que duya
Gilbert que era de Lydia. Crida lo capdill á
sos soldats y 'ls hi entrega la que tan hauria
estimat, pera que 'n fassin d' ella lo que 'n
vulguin, y després la llensin al mar.

Kaina, satisfeta de sa obra, contempla des-
de 'l jardí com portan á matar á Lydia: fins
que la veu estimarse no calma son neguit,
tement que Otger pogués manar suspendre la
sentència. Mes al retirar-se, veu brillar en ter-
ra l' anell de Lydia, lo cull y regoneixentlo
com á seu, compren horroritsada; que la que,
per sa causa ha dut á matar era sa filla.

Gudila, per ordre de Eurich y ben pagat
salva á Lydia, mes en contes de durla al lloch
ahont Eurich la volia, pera saciar en ella sos
desitjos la torna al palau, que en aquell mo-
ment los d' Empurias cercan per asaltario.
Kaina y Otger se troban y e la li confesa la
ignorancia de Lydia, dihentli que era filla
seva, fruyt de una sorpresa en alta mar, feya
vint anys, resultat que 'l que atentá contra
l' honor de Kaina en las sombras de la nit,
era lo mateix Otger. Lydia donchs es filla de
la egipcia y del capdill catalá. Ell, al conside-
rar la enormitat de tants crims, fica lo ma en
una capsia ahont hi ha un escorsó que 'l fereix
ab sa fiblada venenosa. Glap, monter de Otger
descubreix ahont es Lydia, y vol tornar-la al
capdill, mes ja es tart. Mentres corren á bus-
car-la Eurich la du morta, presentant-se Otger
á reclamarli. Al véurela estesa sense vida, se
tira sobre Eurich y 'l mata, cayen ell mateix
sense forsas pel veneno y tan efectes encon-
trats com miuvan sa vida, en lo mateix punt
que 'ls d' Empurias entran en lo saló del Pa-
lau que ja lo foch ha fet sa presa. Otger fina
en mitx de tants horrors, malheint á Kaina,
que plora desesperada á sos peus.

AMOR DELS EXTREMS

Un amor ab tan tropell
com lo que sé, desatina.

L' estimada era una nina.

—¡Sí?—La nina dels ulls d' ell.

Quan ell se va enamorá,
era pels Rams. Ella ab calma
estava guarnint la palma.

¿Cóm?—La palma de la má.

Diu ell:—L'o cor se 'm fa trossos,
vull parlá y se 'm nua 'l coll.

Dònam una cita.—Al moll.

—¿Allá baix?—Al moll dels ossos.

Ella no hi va aná y de pena,
per acabá ell la fatiga

se va penjá d' una viga.

—¡¡Oh!!—La viga de l' esquena.

CONRAT ROURE

¡Que 's bonich!...

¡Qu' es bonich lo rossinyol
en la fresca matinada
quan canta entre l' enramada
esperant los raig del sol!

¡Qu' es bonich... ay, contemplar
quan del dia á primer' hora
sas ricas gálas l' aurora
nos mostra per sobre 'l mar,
y admirar dolsas olors,
quan los raigs del sol naixent
aixugan pausadament
la rosada ab que las flors
deixá tant engalanadas
la silenciosa nit!...

Qu' es bonich... estarse al llit
fins á las déu bén tocadas.

J. STARAMSA

TEATRE CATALÁ

Apuntacions históricas-críticas desde 'ls seus orígen
fins al present estat

(Seguiment)

II

Trossos podriam citar de algunas de aquestas, obras hont ja no la severa crítica, sinó fins lo sentit comú tindria molt que dirhi, y á bon segur que fins las mellors de totas elas no serian prou per acreditar de mitjá escriptor

á cap dels que s' han ensajat en aquest género, tot y havern' hi entre ells que reuneixen qualitats no despreciables per á dedicar-se al cultiu de la literatura dramática. Mes quan las ideas y la manera de sentir del públich no corren parellas ab lo carácter de las produccions que se l' hi donan, difícil se fá que prengan carta de naturalesa entre ell, y vanament s' esforsan los autors en ferlashí ser simpáticas, perquè encara que de moment se logre sorprendrel y enllubernarlo, sempre acabarán per aburrir al espectador y veurer sas obras relegadas al oblit, que es lley de tot lo fals, per ben daurat que siga, tornar negre y de mal veurer.

Tot lo contrari de que el género bufo nos havem permés dir, creyem trobar en las obras de marcat estil cómich de nostre teatre. Te per objecte la comedia, segons parer d' eminentes escriptors, corretjir las costums de la societat y perseguir los vicis que la corcan, valentse al efecte del ridicol per á avergonyir y de la moral per á ensenyar, creant accions senzillas hont jugant personatjes no idealistas fins á sortirse de la esfera de lo real, hont lo contrast y la lógica baixan al alcans de las inteligencias mitjanas, las llisons y 'ls exemples que las obras de aquest género han de entranyar imprescindiblement per á complir ab son objecte. Rich es, (parlant relativamente) y ben rich nostre teatre de produccions de aquest género, y algunas ne podriam citar en las quals los seus autors demostren estar possehits de la missió seua y surten tan' tost ayrosos del fi que en ellas se proposan, deixant en l' espectador durader recort de las agradosas faulas ab que l' entretenen, mentres en lo mirall de la escena l' hi retratan y retréuhen totas aquellas petitesas morals y socials que tal volta en cap altre lloch se l' hi podian mostrar ab mes veritat y delicadesa á la vegada.

Mes com, á pesar de trovarse 'l nostre teatre en un estat d' arrelament increible per lo temps que conta, no ha sortit encara d' aquell período interessant en que totas las cosas que tenen vida adquireixen aquellas quatitats que las distingueixen y caracterisan, precis se fá confessar que la nostra comedia no ha arribat ni de molt al grau de perfecció de que es susceptible. Fins avuy, sols la gent de barretina y las costums del camp han donat de que es-

criure als nostres autors cómichs, com si en los grans centres de població no hi hagués molt que ensenyar y no poch que corretjir. La alta societat y fins la classe mitja, han gosat lo privilegi, no sabem perquè, de que sos vicis, sas costums y sas virtuts no hajan passat per sas taules, y aixó constituheix en lo nostre teatre un buyt molt notable. Tambées molt de observar que ab lo propòsit de cumplir ab lo precepte de delectar ensenyant, se veu molta propensió á fer cómichs á la forsa á personatjes que no ho demanan ser mes que lo que obligan las situacions en que 's trovan, y aixis resulta que molt sovint la xavacanería invadeix la escena, exhibint efectes y situacions que recordan lo primitiu saynete. Aixó per mes que algunas vegadas, ara no tant repetidameut com avans, ho sancione 'l públich ab los aplausos, es molt de reprobar, per quant, á mes de ser poch afecte al art, falseja aquell principi de tothom admés que diu ser lo teatres escola de bonas costums. ¿Se 'ns dirá tal vegada que aixó mes que ser falta de bon gust, es interessada preferencia del aplauso del públich, á las reglas del art y del bon dir? Llavors se sotsmeteria 'l talent al servilisme de la ignorancia, y recordarem al efecte que en una ocasió en que l' públich de Athenas exigia á Eurípides la supressió de certs versos de una de sas produccions, aquest s' encarà ab ell y li digué: «no us cregau que escriga mas obras perquè vosaltres m' ensenyeu á mi, sino per ensenyaros jo á vosaltres.»

FRANCESCH UBACH Y VINYETA

PIFIAS

En los funerals que per lo rey Alfons se celebraren en Sabadell, hi concorregueren DISET personas, contant l' ajuntament y tot.

Nostre estimat amich y company senyor Cartavio, ha assumit la direcció de nostre col·lega «La Tribuna Popular.»

Lo felicitem.

Sembla que ningú pot donar rahó de dos espanyols que faltan, sense haver marxat. ¿Ahont serán?

VUYTS Y NOUS

Un xicot tronat, pero guapo, và casarse ab una minyona rica, pero lletja... lletja com los set pecats capitals.

Lo día de la boda, la sogra, ab los ulls coberts de llágrimas, lo crida apart y li diu:

—Fill méu, á tú te la confío.

Y 'l nuvi, ab la major sanch freda li respon:

—No passi cap cuydado... Jo li tornaré.

Va entrar un dropo en una casa de dispesas.

Y mirin si n' era de gandul, que á las tres de la tarde del primer dia de dormirhi, no s' havia llevat encare.

Tement la dispesera que no tingués alguna cosa, entrá al cuarto y digué:

—Senyoret ¿que no 's troba bè, que no 's lleva?

—Al contrari, respongué 'l dropo: de massa bè que 'm trobo.

Epigramas

Fent tractes á una minyera digué l' amo:

—'T faig la vida,
y si ets bona y aixerida,
perque pugues fer carrera
de aquí á un any ja serás dida.

C. VALLS.

Quan parla en Quim d'n Pasqual qu' es un xicot tonto y alt ab aquest acudit surt:

—En Pasqual, parlant formal, es un xicot *llarch y curt*.

Lo mestre Lluch explicava la miseria que passava d' eixa manera concisa:
—Avants lletras ensenyava; mes are ensenyo—y no es blava las lletras... y la camisa.

PEPET DEL CARRIL.

Putjá un frare á predicar Vehent sis calvos en un puesto, Y digué:—«Señores, esto, ¿Es iglesia ó melonar?»

JOSEPH M. BONILLA